

نوجوانان و تلفن همراه

دکتر علیرضا حسینی پاکدهی*

مریم حاج محمدی**

تاریخ دریافت: ۸۹/۹/۱۶

تاریخ پذیرش: ۹۰/۸/۲۲

چکیده

امروزه تلفن همراه در مقایسه با رایانه و فناوری‌های اینترنتی، به دلیل ارزانی و سهولت استفاده از آن، نفوذ بیشتری در زندگی اجتماعی، سبک زندگی و رفتار مصرفی مردم دارد. این مقاله بخشی از پژوهشی است در راستای شناخت این مسئله که نوجوانان تهرانی در استفاده و دستیابی به تلفن همراه چگونه رفتار می‌کنند؟

---

*. استادیار علوم ارتباطات اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی.

** . کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی.

چارچوب مفهومی بر اساس بررسی دیدگاه‌ها و مرور منابع تجربی تنظیم و در قالب آن، فرضیه‌های اصلی مطرح شده است. پژوهش به روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه‌های خرد در مورد ۳۸۷ نفر از نوجوانان ۱۲ تا ۱۸ ساله شهر تهران انجام گرفته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عواملی چون "میزان پایبندی به مذهب، جنس، میزان فضای عاطفی درون خانواده و معدل درسی" در گرایش نوجوانان به کارکردهای مطلوب یا نامطلوب تلفن همراه مؤثر است. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که استفاده از امکانات جانبی تلفن همراه، به "پیامک و بلوتوث" تعلق دارد. در ذخیره سازی محتوای گوشی تلفن همراه، "جوک و سرگرمی" بیشترین و "علمی-آموزشی" کمترین علاقه را در میان نوجوانان به خود اختصاص داده‌اند. میان گرایش دختران و پسران به این اولویت‌ها نیز تفاوت معنادار وجود دارد. غالب نوجوانان از سیم کارت اعتباری استفاده می‌کنند. بسیاری از آنها اعتیاد موبایلی دارند و بویژه از تلفن همراه برای دوستیابی با جنس مخالف، استفاده می‌کنند.

واژه‌های کلیدی: تلفن همراه، نوجوانان، استفاده و رضامندی، اعتیاد

موبایلی، کارکرد و کژکارکرد

طرح مسئله

نوجوان به عنوان بخشی از جمعیت هر جامعه که از توان و بالندگی بیشتری نسبت به دیگر بخش‌های جمعیتی برخوردارند، در حوزه تغییرات اجتماعی مورد توجه علمای علوم اجتماعی قرار گرفته‌اند. (غفاری، ۱۳۸۴: ۱۴۵) بررسی تاریخی حضور و ظهور رسانه‌ها و همچنین نمایان شدن جوانان و نوجوانان به عنوان زود پذیرندگان تکنولوژی (راجرز و شومیکر، ۱۳۶۹: ۳۴۷) نشان می‌دهد، هنگامی که این دو مهم همراه هم شوند (یعنی جوان و نوجوانی در مسیر پذیرش رسانه‌ای جدید قرار گیرد)، جامعه همواره با چالش‌هایی رو به رو می‌شود.

نوجوانان از زمان بلوغ تا مرحله پختگی، با خانواده و فضای عاطفی حاکم بر آن، گروه همسالان و رسانه‌ها روبه‌رو هستند. در این میان، میزان استفاده نوجوانان از رسانه‌های جدید از جمله تلفن همراه به گونه‌ای است که از این رسانه به عنوان زندگی دوم یاد می‌شود که زندگی اول (از جمله خانواده) را به مخاطره انداخته است (عاملی، ۱۳۸۵).

در برخی مواقع بروز پدیده شکاف نسلی مانع تحقق ارتباط مؤثر بین نوجوانان و والدین می‌شود (ذکایی، ۱۳۸۶: ۱۱۳). همچنین در این دوره، گروه همسالان اهمیت فزاینده‌ای پیدا می‌کند، تا جایی که همسالان حکم گروه مرجع^۱ را می‌یابند و وابستگی نوجوانان به خانواده کاهش می‌یابد، به گونه‌ای که گروه همسالان در جریان جامعه پذیری، ارزشهایی چون داشتن تلفن همراه و مهارت ارتباط برقرار کردن را به نوجوانان منتقل می‌کند (محسنی، ۱۳۸۲: ۱۱۸). رسانه‌ها نیز در این میان نیازهایی را در نوجوانان به وجود می‌آورند که استفاده از تلفن همراه یکی از آنهاست. شاید بتوان استفاده نوجوانان از تلفن همراه و همه گیر شدن آن را واگیری اجتماعی^۲ دانست که مصرف تظاهری یک کالا بدون تعمق منطقی را شامل می‌شود (Sliter, ۱۹۹۷: ۲۴-۳۷).

امکان تعویض و ثبت نام آسان سیم کارت‌های اعتباری شرایط مساعدی را برای تفکیک فضای خصوصی با عرصه عمومی و خانواده فراهم می‌کند تا نوجوانان، آسان‌تر به شیطنت‌ها و کنجکاوی‌های نوجوانی بپردازند. به نظر می‌رسد اگر بپذیریم، که بیشتر نوجوانان از سیم کارت اعتباری استفاده می‌کنند، یکی از دلایل این استفاده، همین آسانی ثبت نام و تعویض این نوع سیم کارت‌ها است.

تحلیل محتوای گوشی‌های نوجوانان (اعم از موسیقی، تصویر، فیلم، پیامک و ...) نشان می‌دهد که این گروه جمعیتی تا چه اندازه به هنجارهای اجتماعی پایبند است. آیا از نظر جنس میان آنها در رعایت این هنجارها تفاوتی وجود دارد؟ و تا چه اندازه گروه

---

^۱ . Reference Group

^۲ . Social Contagion

همسالان و خانواده، وضعیت درسی، پایگاه اجتماعی - اقتصادی خانواده و دیگر عوامل در گرایش نوجوانان به کارکردها و کژکارکردهای تلفن همراه مؤثر است. تاکنون، دلایل جذابیت و استقبال نوجوانان از تلفن همراه و امکانات آن، اولویت نوجوانان برای محتوای گوشی، استفاده از تجهیزات جانبی تلفن همراه و عوامل مؤثر در گرایش نوجوانان به کارکردهای مطلوب یا نامطلوب تلفن همراه به صورت یک پژوهش پیمایشی با نظر سنجی از نوجوانان مورد تحقیق قرار نگرفته است. غفلت از پرداختن به این نوع پژوهش‌ها مانع از تبدیل شدن تهدیدهای این رسانه نوین به فرصت‌هاست و مصداق نوش داروی پس از مرگ سهراب است.

این مقاله خلاصه گزارش یک پژوهش است. پرسش اصلی پژوهش این بوده است که "عوامل مؤثر بر گرایش به استفاده از کارکردهای مثبت و منفی تلفن همراه در میان نوجوانان شهر تهران" چیست؟ بنابراین پژوهشگر با بررسی ۳۸۷ نفر از نوجوانان شهر تهران در پی پاسخ دادن به چرایی و چگونگی استفاده نوجوانان تهرانی از تلفن همراه است.

ضرورت و اهمیت پژوهش

جامعه، بستر رشد و تکامل و ادامه حیات افراد است. و هر عاملی که مانع رشد و تحقق این اهداف شود، موضوعی نامطلوب و زمینه ساز بحران و آسیب می‌شود. بنابراین از نظر اجتماعی انجام این پژوهش ضرورت دارد.

از نظر فرهنگی نیز انجام این پژوهش ضرورت دارد، زیرا از آنجایی که استفاده نامطلوب از تلفن همراه آسیب‌هایی را در بلند مدت، به جامعه و مردم وارد می‌سازد و آرامش روانی، امنیت و اطمینان ایشان را به خطر می‌اندازد، این پژوهش آغاز راهی است تا به صورت عمیق و همه جانبه به تحلیل فضای ایجاد شده در نتیجه تلفن همراه بپردازیم، تا از بروز رفتارهای بوجود آورنده این نتایج منفی جلوگیری کنیم.

بنابراین با توجه به ضرورت مطالب یاد شده می‌توانیم اهمیت این تحقیق را در موارد زیر خلاصه کنیم:

- ۱- باعث شناخت بیشتر مسئولان حوزه فرهنگ از تهدیدات و فرصت‌های ایجاد شده توسط این تکنولوژی می‌شود و بدین وسیله، زمینه برای تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی درست و علمی در خصوص تلفن همراه فراهم می‌شود.
- ۲- از آنجایی که نوجوانان از نظر جمعیتی درصد بالایی از جمعیت ایران را تشکیل می‌دهند، بر اساس اعلام مستندات مکتوب معاونت مطالعات و تحقیقات سازمان ملی جوانان، بیش از ۲۴ میلیون نفر از جمعیت کشور را جوانان تشکیل می‌دهند، شناخت و تحلیل پیام‌هایی که نوجوانان در ارتباطات خودمانی خود با تلفن همراه رد و بدل می‌کنند از اهمیت و ضرورت ویژه‌ای برخوردار است.

مبانی نظری پژوهش

تلفن همراه از ورود به ایران تا کنون

نسل اول تلفن‌های همراه در سال ۱۹۷۹ میلادی برای استفاده تجاری در امریکا و ژاپن به کار گرفته شد.

بهره‌برداری از اولین فاز شبکه تلفن همراه کشور در مرداد ماه سال ۱۳۷۳ در شهر تهران با استفاده از ۱۷۶ فرستنده و گیرنده در ۲۴ ایستگاه رادیویی و با ظرفیت ۹۲۰۰ شماره آغاز شد. به دنبال استقبال غیرمنتظره مشترکین از این پدیده، شرکت مخابرات ایران در صدد گسترش پوشش آن از تهران به کل کشور بر آمد، به طوری که در سال ۱۳۷۴ تعداد تلفن‌های دایری به ۱۵۹۰۷ شماره افزایش یافت و افزون بر تهران، شهرهای مشهد، اهواز، تبریز، اصفهان و شیراز نیز زیر پوشش شبکه تلفن همراه قرار گرفت.

گسترش شبکه ارتباطات سیار در سالهای بعد نیز ادامه یافت، به طوری که در سال ۱۳۷۵ علاوه بر شهرهای یاد شده ۲۸ شهر دیگر نیز به این شبکه پیوستند، ضمن آنکه تعداد تلفن‌های دایر شده در این سال به ۵۹۹۶۷ شماره بالغ گشت و در پایان سال ۱۳۸۲ به ۳۴۴۹۸۷۸ شماره رسید.

در همین خصوص و در راستای سیاست برخورداری کلیه اقشار کشور، اعم از ساکنین شهرهای کوچک و بزرگ از امکانات ارتباطی، تعداد شهرهای زیر پوشش تلفن همراه از ۱۳۴ شهر در آغاز سال ۷۶، به ۶۶۷ شهر در پایان سال ۸۲ و ۱۱۲۳ شهر در ابتدای سال ۸۹ رسیده است.

هم اکنون شبکه شرکت ارتباطات سیار ایران دارای بیش از ۳۷ میلیون مشترک، ۱۱۲۳ شهر و ۴۷ هزار کیلومتر جاده زیر پوشش، ضریب نفوذ حدود ۵۰ درصد و ارتباط رومینگ بین الملل با ۱۱۰ کشور جهان می‌باشد. (سرویس اطلاع رسانی مخابرات).

مروری کوتاه بر نظریه‌ها و دیدگاه‌ها

تلفن همراه به عنوان یک پدیده اجتماعی و انسانی غالباً از چهار منظر جامعه‌شناسی، روانشناسی، ارتباطات و جامعه‌شناسی انحرافات مورد بررسی قرار گرفته است که در اینجا به اختصار به آنها اشاره می‌کنیم.

الف) تلفن همراه از منظر جامعه‌شناسی

پذیرش تکنولوژی‌های نوین یک تصمیم‌گیری اجتماعی است و بالتبع با پیامدهای اجتماعی همراه است (حیدری، ۱۳۷۳: ۲۷). تلفن همراه نیز به عنوان یک تکنولوژی نوین، پس از آنکه روش نوینی را در زندگی ابداع کرد، ایده نوین زندگی را در جامعه همه گیر کرد. به نظر راجرز و شومیکر از آنجایی که هیچ نوآوری بدون اثرات جانبی نیست، هر قدر نوآوری مهم تر و پیشرفته تر باشد به دلیل اشتیاق بیشتر برای پذیرش سریع، ایجاد پیامدها را افزایش می‌دهد (راجرز و شومیکر، ۱۳۶۹: ۳۵۲).

این پیامدها کارکرد نیز خوانده می‌شوند، کارکرد به پیامدها و اثرات مطلوب یک نوآوری در نظام اجتماعی گفته می‌شود (راجرز و شومیکر، ۱۳۶۹: ۳۴۷). نوآوری‌ها علاوه بر پیامدهای مثبت، حاوی نتایج منفی و اثرات نامطلوب نیز هستند که در منابع مربوط به تغییرات اجتماعی از آنها به عنوان "هزینه‌های تغییر" یا "پیامدهای غیرکارکردی تغییر اجتماعی" یاد می‌کنند (غفاری، ۱۳۸۴: ۲۳۶).

مالینوفسکی، پدر مکتب کارکردی، کارکرد را پاسخی به نیازهای فردی و بیولوژیک معرفی می‌کند (فکوهی، ۱۳۸۲: ۱۷۰).

تلفن همراه به عنوان یک وسیله ارتباطی دارای اثرات مطلوب کارکردی چون: اطلاع‌رسانی (اکرامی، ۱۳۸۶: ۵۲)، سیاسی (همان: ۶۷)، اعتقادی (اکرامی، ۱۳۸۶: ۷۰)، تخلیه روانی (منطقی، ۱۳۸۶: ۵۷)، ایجاد ارتباط، نگرش جدید، شبکه اجتماعی (منطقی، ۱۳۸۶: ۷۱)، خلاقیت و تولید ادبی-هنری (منطقی، ۱۳۸۶: ۶۷) است و در برابر کارکردهای نامطلوبی چون: ایجاد حس بی‌پروایی جنسی (اکرامی، ۱۳۸۶: ۷۳) افزایش مصرف تظاهری، رسانه‌ای امن برای افراد کژرو، ایجاد شبکه نامرئی ارتباطی (اکرامی، ۱۳۸۶: ۷۳)، کاهش حیای اجتماعی (منطقی ۱۳۸۶: ۱۵۰)، گسترش و تعمیق روابط دختر و پسر (منطقی ۱۳۸۶: ۱۳۴)، و نارسایی در ارتباطات (منطقی ۱۳۸۶: ۱۱۹-۱۲۱) و اعتیاد موبایلی نیز دارد.

از کژکارکردها و اثرات نامطلوب به جامعه‌شناسی انحرافات که در آن به وندالیسم اشاره می‌شود سوق می‌یابیم.

مهمترین عامل انتقال بزهکاری، از نظر شاو و مک کلی، گروه همسالان است که فنون، سنت‌ها و معلومات بزهکاری را به اعضا منتقل می‌سازد، به طوری که این رفتارها بر اساس پاداش و تنبیه شناخته و آموخته می‌شوند. همچنین خانواده نقش پررنگی را در تربیت فرزندان ایفا می‌کند. در میان نظریات وندالیسم و جامعه‌شناسی انحرافات، دوروتی لاونولت یادآور می‌شود که تجربیات اولیه زندگی در تعیین چگونگی رفتار،

موثر بوده و خانواده اولین نهادی است که زمینه و شرایط چنین تجربیاتی را فراهم می‌آورد. در نظریات وندالیسم به عوامل سبب ساز بروز رفتارهای ناهمنا اشاره شده است. برای مثال خانواده‌هایی که دستخوش اختلافات زناشویی یا فقدان یکی از اعضای مهم خود هستند، به کجروی و جنایت (بقیه اعضا) بیشتر کمک می‌کنند (نبوی و کریمی، ۱۳۵۰: ۱۸۴). به علاوه تعداد مردهایی که برای اعمال جنایتکارانه دستگیر می‌شوند بیش از زنان است (نبوی و کریمی، ۱۳۵۰: ۱۸۴). در مناطقی که دچار بی‌سازمانی شدید است - مثل محله‌های فقیر نشین - دفعات وقوع جنایت به نحوی استثنایی زیاد است (نبوی و کریمی، ۱۳۵۰: ۱۸۱) دورکیم در تئوری آنومی خود بر نقش دین در تقویت بهم پیوستگی اجتماعی تاکید می‌کند. (گیدنز، ۱۳۷۹: ۵۰۷) با استفاده از الگوی گلارک و استارک می‌توانیم میزان پایبندی نوجوانان را به مذهب را بسنجیم (سراج زاده، ۱۳۸۳: ۵۷).

از براینده تمام این عوامل به صورت خلاصه، می‌توان به مطلب اساسی که کوثری (۱۳۸۴) در "آنومی اجتماعی فضای مجازی" در مورد آنومی تلفن همراه، به عنوان زیر مجموعه و توسعه دهنده فضای مجازی، به آن توجه کرده رسید و با پارادایم آنومی به تغییر و آشفتگی‌های ناشی از صنعت تلفن همراه در عرصه اجتماعی نیز توجه نمود. از آنومی‌های استفاده از تلفن همراه، وابستگی و اعتیاد به آن است که با توجه به مهجور بودن این مسئله، معیارهایی که توسط کیبرلی یانگ و موراها - مارتین و شوماخر پیشنهاد شده، برای سنجش اعتیاد به تلفن همراه در نظر گرفته می‌شود:

۱- صرف زمان زیاد برای تلفن همراه

۲- پناه بردن به تلفن همراه برای گریز از اضطراب و افسردگی

۳- بازماندن از تعامل اجتماعی به سبب پرداختن به تلفن همراه (منطقی، ۱۳۸۶:

ب) تلفن همراه از منظر روانشناسی

هسته اصلی تئوری آبراهام مازلو فطری بودن نیازهای انسانی است. بر این اساس انسان‌ها دارای نیازهای جسمی، ایمنی، روابط اجتماعی، تایید و احترام و خویشتن‌یابی هستند (رفیع پور، ۱۳۷۷: ۴۱). شخصیت و رفتارهای انسان در روند رشد طبیعی علاوه بر اجتماعی، خانواده و گروه همسالان، از طریق رسانه‌های گروهی و تبلیغات نیز شکل می‌گیرد. بر این اساس است که می‌توان گفت: گرایش به استفاده از تلفن همراه به نیاز به "روابط اجتماعی" و "تایید و احترام" مربوط می‌شود.

ج) تلفن همراه از منظر ارتباطات

تلفن همراه به عنوان یک وسیله ارتباطی در چارچوب نظریه "استفاده و رضامندی" قابل بررسی است. فرض اصلی این نظریه این است که افراد، کم و بیش به صورت فعال، به دنبال محتوایی هستند که بیشترین خشنودی را فراهم آورد. درجه این خشنودی بستگی به نیازها و علایق فرد دارد، افراد هر قدر بیشتر احساس کنند که محتوا واقعاً نیاز آنان را برآورده می‌کند، احتمال آنکه آن محتوا را انتخاب کنند، بیشتر است (دهقان، ۱۳۸۱: ۴۱۹-۴۳۷). به نظر می‌رسد تلفن همراه به طور فعالانه برای ارضای بسیاری از نیازها به کار گرفته می‌شود، چرا که بیشتر جوانان در هنگام خرید، به شکلی آگاهانه و در پی کسب رضایت، خواستار خرید گوشی‌ای هستند که امکانات بیشتری دارد.

پیشینه تحقیق

الف) تحقیقات داخلی

۱- «کاربردهای تلفن همراه در میان شهروندان تهرانی» (۱۳۸۴) عنوان پژوهشی از "مریم کیانی موگویی" کارشناسی ارشد علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبائی است.

تحلیل یافته‌ها نشان داده است که زنان از داشتن تلفن همراه احساس امنیت می‌کنند، مردان هماهنگی میان فعالیت‌های روزمره‌شان افزایش یافته است و ارتباطات اجتماعی خود را از طریق آن گسترش داده‌اند و متأهلان گفته‌اند این وسیله، باعث افزایش نظارت دیگران بر آنها شده است. سطح تحصیلات و وضعیت تأهل از متغیرهای تأثیر گذار بر جواب‌ها بوده است.

در مورد مصرف تلفن همراه در ایران دو پژوهش علمی توسط عاملی (۱۳۸۴) و سعیدی (۱۳۸۴) انجام گرفته است:

۲- «فردگرایی جدید و تلفن همراه: تکنولوژی، فردگرایی و هویت» (۱۳۸۵) تحقیقی از سعیدرضا عاملی است که در دانشگاه تهران درباره مصرف تلفن همراه در ایران انجام شده است. این پژوهش در ابتدا نگاهی مفهومی به جنبه‌های فردی و هویتی تلفن همراه داشته است، سپس به مطالعه موردی در ایران: تلفن همراه به عنوان تکنولوژی ارتباطی فردی به پژوهش میدانی درباره هویت و زندگی روزمره پرداخته است. به همین منظور، محقق هم در فضای مجازی و هم در فضای واقعی به توزیع پرسشنامه مبادرت کرده و به مدت ۵ هفته پرسشنامه را در اختیار کاربران "هات میل" و "ياهو" قرار داده و همچنین از طریق وبلاگ‌ها به صورت نمونه گیری تصادفی، افراد را مورد سوال قرار داده است. این تحقیق نشان می‌دهد که رایج ترین استفاده متنی از تلفن همراه، متن‌های "جوک" و بیشتر در میان مردان (۶۵/۲ درصد) است. "پیام‌های کاری" و "کلمات عاشقانه" در مرتبه دوم و سوم قرار دارند. قابلیت‌های اضافی تلفن همراه مانند استفاده از سیستم انتقال پیام آن، رابطه معناداری با طبقه اجتماعی دارد.

۳- «اثرات ارتباط پایدار بر رفتار مصرف کننده: مطالعه موردی استفاده کنندگان تلفن همراه در ایران» (۱۳۸۴) تحقیقی است که توسط علی اصغر سعیدی در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، انجام شده و در این خصوص بحث می‌کند که چگونه تلفن همراه، سبک زندگی ایرانیان را تغییر داده است، مثلاً مردان بر خلاف تلفن ثابت، بیشتر از زنان وقت خود را با صحبت‌های تلفنی می‌گذرانند. تلفن همراه موجب ایجاد

فضای فردگرایانه گسترده‌تری شده و تلفن دیگر جزء دارایی‌های سازمان‌های دولتی محسوب نمی‌شود.

۵- پژوهشی توسط طاهره خیر خواه، با عنوان «تلفن همراه و تأثیر آن بر ارتباطات میان فردی جوان دانشجوی» (۱۳۸۷) انجام شده که نتایج آن نشان دهنده آن است که ویژگی‌های شخصی دارندگان تلفن همراه، تأثیری بر عمق و گستره ارتباطات میان فردی آنان ندارد، اما میزان آشنایی آنان با تکنولوژی نوین (سواد IT) در میزان استفاده آنان از تلفن همراه تأثیر اندکی دارد. نتیجه گیری نهایی این تحقیق نشان می‌دهد که استفاده از تلفن همراه بر گستره ارتباطات تأثیر گذاشته، اما بر عمق ارتباطات خیر.

۶- امین رحیمی در مقاله‌ای با عنوان «آسیب‌شناسی پیامک‌ها و تأثیر آن بر روابط اجتماعی افراد» (۱۳۸۷) به طور اجمالی به بررسی آسیب‌های سرویس پیام کوتاه (SMS)، در جامعه ایرانی پرداخته است و یاد آور می‌شود که پس از طنز و جوک، پیامک‌های اروتیک یا قبیح، بیشترین حجم پیامک‌های ارسالی را تشکیل می‌دهند و مسائل اجتماعی، سیاسی، تجاری، خرافی، حکمی، ادبی و ورزشی در رده‌های بعدی قرار می‌گیرند. از نظر نویسنده، شنیدن حرف‌هایی از کودکان که مناسب سن‌شان نیست بخشی از پیامدهای منفی ارتباط پیامکی است.

ب) تحقیقات خارجی

پالن، سالزمن و یونگ (۲۰۰۱) طی تحقیقی کیفی روی فرایند اجتماعی شدن تلفن همراه در زندگی روزمره، مطالعه کردند. این مطالعه نشان می‌دهد که استفاده از تلفن همراه یک امر فردی است که به شدت متأثر از عوامل و فرایندهای اجتماعی است. در دسترس بودن دائمی، مزاحمت‌ها، دردسرها و یا برنامه‌های ناخواسته زیادی را به فرد تحمیل می‌کند. از طرفی خاموش بودن تلفن همراه نیز می‌تواند منشأ خستگی، انتظار و یا تنش‌های روحی طالب تماس واقع شود و به نوعی موجب تضعیف کارآمدی فرد شود. استفاده از تلفن همراه در میان جوانان و نوجوانان بعنوان ابزار سرگرمی و

ارتباطات بین گروهی و توسعه فضاهای "همزمان دوستی" امر فراگیری است که صنعت جدیدی را به حوزه سرگرمی‌ها اضافه کرده است.

گیزر (۲۰۰۶)، در پژوهشی با عنوان «الگوهای استفاده از تلفن همراه بین دو جنس (تلفن همراه و نقش‌های جنسیتی)» نتیجه گرفت که زنان نسبت به مردان از تماس‌های صوتی و متنی بیشتر استفاده می‌کنند و از تلفن همراه به عنوان رسانه‌ای برای مبادله احساس بین شخصی و مکالمات طولانی در مورد مسائل شخصی - عاطفی استفاده می‌کنند، در حالی که پسران برای اهداف کاربردی‌تری با پیام کوتاه ارتباط برقرار می‌کنند.

"ریچ رینگ" در نروژ به این نتیجه رسید که در میان نوجوانان، دختران نسبت به پسران بیش از یک تلفن همراه دارند. الگوی استفاده کمی زنان و مردان تقریباً با هم برابر است و استفاده کیفی آنها تفاوت را به وجود می‌آورد به طوری که مردان از تلفن همراه بیشتر به عنوان ابزار اقتصادی بهره می‌برند.

چارچوب نظری تحقیق

چارچوب نظری این پژوهش بر اساس نظریه کارکرد گرایی، استفاده و رضامندی و جامعه‌شناسی انحرافات (وندالیسم) استوار شده است. بنابراین چارچوب نظری تحقیق تلفیقی از دیدگاه‌های ارتباطی، جامعه‌شناختی و روان‌شناختی به علاوه تجربه زیسته محقق در روند انجام تحقیق است.

«گرایش به کارکردهای استفاده از تلفن همراه» به عنوان متغیر وابسته به پایگاه اجتماعی - اقتصادی، جنس، معدل درسی، میزان پابندی به مذهب، میزان مطلوبیت فضای عاطفی خانواده (از هم گسیخته بودن یا انسجام خانواده) و احتمال دارا بودن دوست ناباب بستگی دارد.

بر اساس نظریه استفاده و رضامندی، می‌توان گفت که مخاطب فعال و نوجوان کنجکاو که به نیاز خود، آگاه است؛ تلفن همراه را مناسب حال خود می‌بیند. ویژگی‌های این رسانه از جمله سرعت عمل زیاد، دسترسی دائم افراد به این رسانه - هم بُعد زمانی و هم بُعد مکانی - همگانی و عام بودن، خصوصی و خودمانی بودن و عدم دسترسی دیگران به محتوا، از موارد استقبال عموم، بویژه نوجوانان از این وسیله است.

از نظر شاو و مک کلی، گروه‌های همسالان، فنون و سنت‌های بزهکاری را به اعضا منتقل می‌سازند، بنابراین می‌توان زمینه‌های بروز و استفاده نادرست از این تکنولوژی را در میان نوجوانان حدس زد. در نظریات وندالیسم به عوامل سبب ساز بروز رفتارهای ناهمنا اشاره شده است. خانواده‌های نابسامان، پایگاه اجتماعی، جنسیت، سرمایه فردی در تحصیلات و شغل، میزان پایبندی به مذهب، اعتقاد به ارزش‌های اخلاقی، هنجارهای فرهنگی و مانند آن از جمله این عوامل به شمار می‌روند.

سؤال‌های پژوهش :

- ۱- نوع سیم کارت (دائمی، اعتباری، هر دو نوع) نوجوانان بیشتر چیست؟
- ۲- نوجوانان از کدام یک از تجهیزات تلفن همراه بیشتر استفاده می‌کنند؟
- ۳- چه نوع محتوایی در گوشی تلفن همراه نوجوانان وجود دارد؟

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- بین احتمال دارا بودن دوست ناباب و گرایش به استفاده (مطلوب یا نامطلوب) از تلفن همراه رابطه معنا دار وجود دارد. یعنی افرادی که دوستان ناباب بیشتری دارند

به دلیل الگو پذیری از دوستان خود، ناخودآگاه گرایش بیشتری به سمت کارکردهای نامطلوب دارند.

۲- بین میزان مطلوبیت فضای عاطفی خانواده و گرایش به استفاده (مطلوب یا نامطلوب) از تلفن همراه رابطه معنا دار وجود دارد. یعنی هر چه فضای عاطفی درون خانواده از هم گسیخته تر باشد گرایش به استفاده از کارکرد نامطلوب بیشتر است و برعکس.

۳- بین معدل درسی و گرایش به استفاده از کارکردهای تلفن همراه (مطلوب یا نامطلوب) رابطه معنا دار وجود دارد. یعنی کسانی که معدل درسی پایین تری دارند، گرایش به کارکرد نامطلوب از تلفن همراه در میان آنها بیشتر است و برعکس.

۴- بین میزان پایبندی به مذهب و گرایش به استفاده (مطلوب یا نامطلوب) از تلفن همراه رابطه معنا دار وجود دارد. یعنی افرادی که کمتر مذهبی هستند به کارکردهای نامطلوب استفاده از تلفن همراه گرایش بیشتری دارند و برعکس.

۵- بین پایگاه اجتماعی-اقتصادی نوجوان و گرایش به استفاده (مطلوب یا نامطلوب) از تلفن همراه رابطه معنا دار وجود دارد. یعنی افرادی که دارای پایگاه اجتماعی-اقتصادی پایین تری هستند گرایش به کارکرد نامطلوب میان آنها بیشتر است و برعکس.

۶- بین جنس نوجوان و گرایش به استفاده (مطلوب یا نامطلوب) از تلفن همراه رابطه معنا دار وجود دارد. یعنی دختران بیشتر گرایش به استفاده از کارکردها و پیامدهای مثبت دارند.

فرضیه ۶، جدای از آنکه خود فرضیه مستقلی است، ۲ فرضیه فرعی نیز دارد که عبارتند از:

۶-۱- بین جنس نوجوان و گرایش به اولویت اول محتوایی که در گوشی اش نگه داری می کند تفاوت معنادار وجود دارد. یعنی پسران نسبت به دختران گرایش و علاقه

بیشتری برای جمع‌آوری محتوای اروتیکی (فیلم و عکس سوپر و پیامک‌ها و جک‌های سکسی) از خود بروز می‌دهند.

۶-۲- بین جنس نوجوانان و گرایش به اولویت اول او برای استفاده از تجهیزات جانبی گوشی تلفن همراه تفاوت معناداری وجود دارد. یعنی به نظر می‌رسد که پسران گرایش بیشتری به استفاده از پیامک نشان دهند.

روش شناسی

روش تحقیق در این پژوهش، پیمایش و نوع مطالعه در سطح توصیفی و تبیینی و از نظر زمانی مقطعی است. جامعه آماری این تحقیق شامل یک میلیون و ۵۸ هزار و ۴۶۳ نفر نوجوان بر طبق آمار سال ۱۳۸۵ مرکز آمار ایران است که حجم نمونه آماری آن بر اساس فرمول کوکران ۳۸۵ نفر محاسبه شد. در مجموع از میان ۴۰۰ پرسشنامه توزیع شده، ۳۸۷ مورد آن قابل استفاده بود. شیوه نمونه‌گیری، ترکیبی از دو شیوه نمونه‌گیری احتمالی خوشه‌ای چند مرحله‌ای و غیراحتمالی هدفمند بوده است. تکنیک گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ای با مجموع ۸۱ سؤال، شامل سؤالات باز و بسته بود که برخی از آنها با درجه بندی پنجگانه لیکرت، بر پیوستاری از کاملاً موافقم، موافقم، تاحدودی موافقم، مخالفم و کاملاً مخالفم تنظیم شد. پرسشنامه شامل ۳ بخش الف) اطلاعات فردی پاسخگویان ب) سؤالاتی کلی در خصوص نحوه استفاده از تلفن همراه ج) سؤالات بسته پنج گزینه‌ای است. روایی صوری پرسشنامه از طریق نظرخواهی از استاد راهنما و مشاور و تعدادی از استادان روش شناسی سنجیده شد و سپس با آزمون آلفای کرونباخ، پایایی سنجه‌ها با میانگین ۰/۷۲ مورد ارزیابی قرار گرفت، در نهایت داده‌ها با استفاده از نرم افزار spss تحلیل شد. در این پژوهش واحد تحلیل و مشاهده، فرد است. از آنجایی که داده‌ها در سطح اسمی، رتبه‌ای و فاصله‌ای بودند، از آزمون‌های همبستگی پیرسون و آزمون کای اسکوئر و تی مستقل در تحلیل داده‌ها استفاده شد.

متغیر وابسته:

متغیر وابسته این تحقیق "گرایش به کارکردهای استفاده از تلفن همراه" است که این متغیر در دو سطح کارکردی "مطلوب و نامطلوب" اندازه‌گیری شد. کارکرد عبارت است از: فرصت‌ها، سود و فایده‌ای که برای برآوردن نیازهای فرد فراهم می‌شود. برای کمی کردن "گرایش" از طیف لیکرت که در آن حجمی از باورهای کم و بیش عمومی نسبت به کارکرد مطلوب و نامطلوب وجود دارد بهره گرفته شد. طیف لیکرت در سطح رتبه‌ای و شامل سؤالاتی با نمره گذاری مستقیم و معکوس سنجیده شده است، به این ترتیب که بیشترین امتیاز (۸۵) به کسی تعلق می‌گیرد که با ۸ گویهٔ مربوط به بعد کارکرد مطلوب کاملاً موافق و با ۹ گویهٔ مربوط به کارکرد نامطلوب کاملاً مخالف است ($۱۷ \times ۵ = ۸۵$) و کمترین امتیاز (۱۷) به کسی تعلق می‌گیرد که با ۸ گویهٔ مربوط به بعد کارکرد مطلوب کاملاً مخالف و با ۹ گویهٔ مربوط به کارکرد نامطلوب کاملاً موافق است ($۱۷ \times ۱ = ۱۷$).

گویه‌های مربوط به کارکردهای مطلوب با ارزش گذاری از زیاد به کم هستند، بدین نحو که برای مثال فردی که به کاملاً موافق پاسخ دهد بیشترین امتیاز (امتیاز ۵) و فردی که به کاملاً مخالف پاسخ دهد کمترین امتیاز (امتیاز ۱) را می‌گیرد.

گویه‌های مربوط به کارکردهای مطلوب با ارزش گذاری از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف، امتیاز از ۵ تا ۱ و گویه‌های مربوط به کارکردهای نامطلوب با ارزش گذاری معکوس از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق، امتیاز از ۵ تا ۱ را به خود اختصاص می‌دهند. گویه‌های نامطلوب در برگیرنده کارکردهای نامطلوب شامل: مطالب و محتوای مستهجن و غیراخلاقی، تعمیق روابط نادرست دختر و پسر، ایجاد حس بی‌پروایی جنسی، افزایش مصرف تظاهری، کاهش حیای اجتماعی و کاربری‌های نادرست دیگر است. میزان پایایی متغیر وابسته ۰/۷۶ است.

متغیرهای مستقل در این تحقیق عبارتند از:

جنس، معدل درسی، میزان پایبندی به مذهب، پایگاه اجتماعی-اقتصادی، میزان مطلوبیت فضای عاطفی خانواده، احتمال دارا بودن دوست ناباب. پایایی سنجها برای هر یک از متغیرهای مستقلى که نیاز به سنجش پایایی داشت به شرح زیر می باشد:

مقدار آلفای کرونباخ	متغیر
۰/۶۰	۱- میزان مطلوبیت فضای عاطفی خانواده
۰/۷۲	۲- میزان پایبندی به مذهب
۰/۸۰	۳- احتمال دارا بودن دوست ناباب

نتایج پژوهش:

۱- یافته‌های توصیفی:

نوع سیم کارت پاسخگویان:

از مجموع ۳۸۷ نفر نوجوان پاسخگو ۶۲/۸ درصد دارای سیم کارت اعتباری و ۱۸/۱ درصد هر دو نوع سیم کارت اعتباری و همراه اول را داشته‌اند. سیم کارت ثابت یا دائمی نیز ۱۹/۱ درصد را نشان می دهد (جدول ۱). در واقع استفاده از سیم کارت اعتباری بین نوجوانان بیشتر است.

جدول ۱- توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس نوع سیم کارت پاسخگویان

درصد	فراوانی	نوع سیم کارت پاسخگویان چیست
۱۹.۱	۷۴	۱- دائمی
۶۲.۸	۲۴۳	۲- اعتباری
۱۸.۱	۷۰	۳- هر دو نوع سیم کارت
۱۰۰.۰	۳۸۷	جمع کل

به نظر می‌رسد طی سه تا چهار سال گذشته با فراهم آمدن امکانات زیرساختی مخابرات در کشور و گسترش همراه اول و ایرانسل و ارزان شدن گوشی‌های همراه که مجهز به امکاناتی همچون بلوتوث و دوربین هستند، دامنه استفاده از تلفن همراه وسعت یافته است. به علاوه اینکه سیم کارت اعتباری - از جمله ایرانسل (با پیش شماره‌های ۰۹۳۸، ۰۹۳۷، ۰۹۳۶، ۰۹۳۵)، همراه اول (با پیش شماره ۰۹۱۹) و تالیا (با پیش شماره ۰۹۳۲) - قیمت به مراتب کمتری داشته و بهانه والدین برای خرید سیم کارت را به کمترین اندازه می‌رساند. جالب آنکه برخی از نوجوانان پس از ورود به دنیای خصوصی تلفن همراه با بلیت سیم کارت‌های ارزان قیمت، پس از مدتی با جمع کردن سرمایه، سیم کارت‌های ثابت همراه اول را تهیه می‌کنند.

اولویت اول استفاده از گوشی تلفن همراه :

از ۳۸۷ نفر نوجوان پاسخگو، پیامک به تعداد ۲۴۴ و ۶۳/۲ درصد، بلوتوث با تعداد ۸۰ و ۲۰/۷ درصد و دوربین عکاسی و فیلمبرداری با تعداد ۲۶ و ۶/۷ درصد به ترتیب بالاترین و بیشترین تعداد و درصد را در اولویت اول استفاده به خود اختصاص می‌دهند و کمترین درصد، ۸/۰ درصد (۳ نفر) مربوط به رادیوی تلفن همراه است. پیامک به عنوان نخستین انتخاب تجهیزات برای نوجوانان دارای اهمیت است.

جدول ۲- توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس اولویت اول استفاده از تجهیزات جانبی

گوشی تلفن همراه

اولویت اول شما برای استفاده از تجهیزات جانبی گوشی تان چیست؟	فراوانی	درصد	درصد معتبر
۱- اینفرارد	۷	۱.۸	۱.۸
۲- بلوتوث	۸۰	۲۰.۷	۲۰.۷
۳- پیامک	۲۴۴	۶۳.۰	۶۳.۲
۴- دوربین عکاسی و فیلمبرداری	۲۶	۶.۷	۶.۷

نوجوانان و تلفن همراه / ۲۶۳

۳.۶	۳.۶	۱۴	۵- ضبط صوت
۰.۸	۰.۸	۳	۶- رادیو
۳.۱	۳.۱	۱۲	۷- دفترچه یادداشت
*	۰.۳	۱	۸- بی پاسخ
۱۰۰	۱۰۰	۳۸۷	جمع کل

از مجموع ۳۸۷ نوجوان پاسخگو، بیشترین تعداد ۱۱۹ با ۳۸/۶ درصد بلوتوث را به عنوان اولویت دوم برای استفاده از تجهیزات تلفن همراه عنوان کرده‌اند. کمترین با ۱/۲ درصد (۴ نفر) مربوط به امکان اینفرارد تلفن همراه است.

جدول ۳- توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس اولویت دوم استفاده از تجهیزات

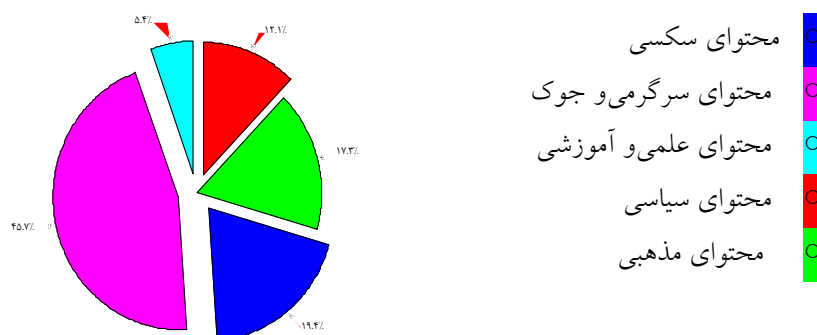
جانبی گوشی

درصد معتبر	فراوانی	اولویت دوم شما برای استفاده از تجهیزات جانبی گوشی تان چیست؟
۱.۲	۴	۱- اینفرارد
۳۸.۶	۱۱۹	۲- بلوتوث
۶.۸	۲۱	۳- پیامک
۱۸.۳	۷۱	۴- دوربین عکاس و فیلمبرداری
۱۰.۳	۳۲	۵- ضبط صوت
۲.۹	۹	۶- رادیو
۱۶.۸	۵۲	۷- دفترچه یادداشت
*	۷۹	۸- بدون اولویت
۱۰۰	۳۸۷	جمع کل

اولویت‌های "محتوایی" گوشی تلفن همراه نوجوانان

در نخستین اولویت محتوایی (یا مواد اطلاعاتی) از مجموع ۳۸۷ نفر نوجوان پاسخگو، ۱۷۷ نفر یعنی ۴۵.۷ درصد و نزدیک به نیمی از آنها، محتوای "جوک و سرگرمی" را انتخاب کرده‌اند و کمترین علاقه مندی متعلق به محتوای "علمی-آموزشی" با ۵.۴ درصد (۲۱ نفر) است. ۴۷ اولویت‌های بعدی به ترتیب متعلق به محتوای سکسی و پورنو ۱۹/۴ درصد، محتوای مذهبی ۱۷/۳ درصد و محتوای سیاسی ۱۲/۱ درصد می‌باشد. بنابراین جوک و سرگرمی بیشترین محتوایی است که در گوشی تلفن همراه نوجوانان وجود دارد و بعد از آن محتوای پورنو و سکسی^۱ بیشترین محتوای تلفن همراه نوجوانان را تشکیل می‌دهد.

نمودار ۱: نمودار دایره‌ای برای ولویت اول محتوای نگهداری شده در تلفن همراه

دومین اولویت محتوایی تلفن همراه، بیشترین فراوانی متعلق به محتوای سکسی و پورنو با ۹۸ نفر و ۳۳/۱ درصد است و محتوای سیاسی با ۳۵ نفر ۱۱/۸ درصد در رتبه کمترین فراوانی و درصد قرار دارد. اولویت‌های بعدی برابر است با محتوای جوک و

۱ - منظور از محتوای پورنو، فیلم و عکس سکسی از زنان برهنه و نیمه برهنه و ستاره‌های پورن است. این مسئله در پیامک به صورت جوک‌های اروتیکی و جنسی، پیامک بازی سکسی که اصطلاحاً به آن "سکس تل" می‌گویند نمود پیدا می‌کند. نوجوانان بدین طریق سعی در ارضای خود به صورت مجازی دارند. این امر هیچ ارتباطی به پیام‌های دوستانه و عاشقانه که معمولاً در دوره نوجوانی ارسال می‌شود، ندارد.

سرگرمی ۲۱/۲ درصد، محتوای مذهبی ۱۶/۵ درصد و محتوای علمی و آموزشی ۱۷/۲ درصد. ۹۱ نفر یعنی ۲۳/۵ درصد نیز اولویت دوم نداشته‌اند.

از دیگر نتایج تحقیق این است که تعداد ۹۵ نفر (۲۴/۸ درصد) با کژکارکرد "انتشار مطالب نادرست و توهین به اقوام و قومیت‌ها" توسط تلفن همراه دارای بیشترین فراوانی در رتبه "کاملاً موافق" بوده‌اند. تعداد ۶۰ نفر (۱۵/۵ درصد) نیز کمترین فراوانی "کاملاً مخالف" این کژکارکرد بودند. به نظر می‌رسد که تعبیر "ما و دیگری" در تلفن همراه هم به مانند ادبیات عامیانه و حتی عرصه سیاسی وجود داشته باشد. همچنین آمارها نشان می‌دهد که تلفن همراه ویژگی مصرف تظاهری یافته است. چنانکه از مجموع ۳۸۷ نوجوان پاسخگو، تعداد ۷۹ نفر (۲۰/۷ درصد) به عنوان بیشترین فراوانی تا حدودی موافق کژکارکرد افزایش مصرف تظاهری و کلاس گذاشتن با تلفن همراه بودند.

همچنین ۳۴.۵ درصد (۱۳۲ نفر) از نوجوانان با بیشترین فراوانی، کاملاً مخالف کژکارکرد ایجاد شبکه نامرئی اطلاع رسانی و ارتباطی و تولید و پخش شایعه به وسیله تلفن همراه بودند: درحالی که ۱۰.۷ درصد در کمترین حد، با این کژکارکرد کاملاً موافق بودند. این از طرفی است که در مورد کژکارکرد شیطنت و سرکار گذاشتن دوستان، ۱۰۸ نفر (۲۷.۹ درصد) با بیشترین فراوانی، کاملاً موافق و ۶۵ نفر (۱۶.۸ درصد) با کمترین فراوانی، مخالف این کژکارکرد بودند. به نظر می‌رسد که نوجوانان از شایعه پراکنی دوستان خود ضربه خورده‌اند.

از مجموع ۳۸۷ نوجوان پاسخگو تعداد ۹۸ نفر (۲۵.۳ درصد) به عنوان بیشترین فراوانی، **تاحدی موافق** کژکارکرد بیان مسائل جنسی و ایجاد حس بی پروایی جنسی از طریق تلفن همراه بودند و تعداد ۳۹ نفر (۱۰.۱ درصد) به عنوان کمترین فراوانی، کاملاً مخالف این کژکارکرد بودند. از آنجایی که تلفن همراه رسانه‌ای بسیار شخصی و خصوصی است، تمایلات جنسی و اروتیکی برخی استفاده کنندگان از این تکنولوژی‌ها زیاد می‌شود.

همچنین تعداد ۱۲۱ نفر (۳۱.۴ درصد) به عنوان بیشترین فراوانی، "کاملاً مخالف" با کژکارکرد کاهش شرم و حیای اجتماعی و وسیله امن برای دوستی با جنس مخالف بودند. کمترین درصد (۱۳.۷ درصد) متعلق به فراوانی موافق این کژکارکرد بود. به نظر می‌رسد که نوجوانان پیام کوتاه را راه‌آید آل آغاز تماس با جنس مخالف - به دلیل تابو بودن این نوع ارتباط - می‌دانند زیرا اگر نوجوان بخواهد این مفهوم را در ارتباط چهره به چهره بیان کند احتمال خطر پذیری او بالا می‌رود. آمارها نشان می‌دهند که اعتیاد موبایلی نیز در میان نوجوانان وجود دارد. تعداد ۱۴۰ نفر (۳۶/۶ درصد) به عنوان بیشترین فراوانی، کاملاً موافق این کژکارکرد بودند و این در حالی است که تعداد ۴۴ نفر (۱۱/۵ درصد) با کمترین فراوانی با این کژکارکرد مخالف بودند. به نظر می‌رسد که نوجوانان به عنوان زود پذیرندگان تکنولوژی، به طور طبیعی اسیر فناوری می‌شوند.

۲-آزمون فرضیه‌ها

همان طور که در جدول ۴ دیده می‌شود، نتایج آزمون‌های پیرسون رابطه بین دو متغیر مستقل و وابسته را در رد و قبول فرضیه‌ها نشان می‌دهد:

جدول ۴- نتایج آزمون پیرسون

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار آزمون پیرسون	سطح معناداری	Sig (۱-tailed)	جمع
احتمال دارا بودن دوست ناباب	۱۴.۸۸	۳.۸۶۲	۰.۴۱۰ (**)	۰.۰۱	۰.۰۰۰	۳۸۷
فضای عاطفی خانواده	۱۸.۳۸	۴.۲۷۵	۰.۳۸۴ (**)	۰.۰۱	۰.۰۰۰	۳۸۷
معدل درسی	۸.۱۹	۱.۹۵۳	۰.۲۲۱ (**)	۰.۰۱	۰.۰۰۰	۳۸۷
میزان پایبندی به مذهب	۵۰.۰۰	۹.۷۸۶	۰.۴۲۰ (**)	۰.۰۱	۰.۰۰۰	۳۸۷
پایگاه اقتصادی- اجتماعی خانواده	۱۹.۳۴	۴.۹۹۲	۰.۴۲۰	۰.۰۱	-۰.۰۱	۳۸۷

متغیر وابسته: گرایش به کارکردهای استفاده از تلفن همراه: میانگین = ۵۶.۶۸، انحراف استاندارد = ۶.۹۰۱، سطح

معناداری = ۰.۰۱، Sig یک دامنه = ۰.۰۰۰

فرضیه ۱: بین گرایش به استفاده از کارکردهای تلفن همراه در میان پاسخگویان و احتمال دارا بودن دوست ناباب رابطه معناداری وجود دارد .
یعنی با افزایش احتمال دارا بودن دوست ناباب در میان پاسخگویان گرایش به کارکردهای نامطلوب استفاده از تلفن همراه افزایش می‌یابد. شدت رابطه این دو متغیر متوسط (۴۱ درصد) است. در طول دوره نوجوانی، گروه همسالان اهمیت فزاینده‌ای در زندگی نوجوان دارد. گروه همسالان به نوجوان کمک می‌کند تا بتواند از میزان وابستگی خود به خانواده بکاهد. تأثیر یک گروه همسال ممکن است مفید یا مضر باشد. برای مثال عضویت در یک گروه بزهکار می‌تواند تأثیر منفی جبران ناپذیری بر رفتار اجتماعی نوجوان بگذارد.

جدول ۵- رابطه بین احتمال دارا بودن دوست ناباب و گرایش به کارکردهای استفاده از

تلفن همراه

جمع	انحراف استاندارد	میانگین	Descriptive Statistics
۳۸۷	۶.۹۰۱	۵۶.۶۸	گرایش به استفاده از کارکردهای تلفن همراه
۳۸۷	۳.۸۶۲	۱۴.۸۸	احتمال دارا بودن دوست ناباب

مقدار پیرسون = ۰.۰۰۰ (۱-tailed) Sig. = ۰.۱۰ (**). Pearson Correlation =

(۱-tailed) level (۰.۰۱) at the significant is correlation. **

فرضیه ۲: بین گرایش به استفاده از کارکردهای تلفن همراه و میزان مطلوبیت فضای عاطفی خانواده رابطه معناداری وجود دارد. یعنی با افزایش فضای عاطفی مطلوب خانواده، گرایش به کارکردهای مطلوب تلفن همراه افزایش می‌یابد. با توجه به میزان ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده ($r = 0.384$) فرضیه دوم تأیید می‌شود. در نظریات وندالیسم فضای عاطفی خانواده از جمله عوامل سبب ساز بروز رفتارهای ناهمنوا به شمار می‌رود.

جدول ۶- رابطه بین میزان مطلوبیت فضای عاطفی خانواده و گرایش به استفاده از

کارکردهای تلفن همراه

جمع	انحراف استاندارد	میانگین	Descriptive Statistics
۳۸۷	۶.۹۰۱	۵۶.۶۸	گرایش به استفاده از کارکردهای تلفن همراه
۳۸۷	۴.۲۷۵	۱۸.۳۸	میزان مطلوبیت فضای عاطفی خانواده

مقدار پیرسون = ۰.۰۰۰ (۱-tailed) Sig. (***) Pearson Correlation = ۰.۳۸۴

**Correlation is significant at the ۰.۰۱ level (1-tailed)

فرضیه ۳: بین گرایش به استفاده از کارکردهای استفاده از تلفن همراه و معدل درسی پاسخگویان رابطه معناداری وجود دارد. یعنی با افزایش معدل درسی پاسخگویان گرایش به کارکردهای مطلوب استفاده از تلفن همراه افزایش می‌یابد. با توجه به میزان ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده ($r = ۰.۲۲۱$) فرضیه ۳ تأیید می‌شود.

جدول ۷- رابطه بین معدل درسی و گرایش به کارکردهای مطلوب استفاده از تلفن همراه

جمع	انحراف استاندارد	میانگین	Descriptive Statistics
۳۸۷	۶.۹۰۱	۵۶.۶۸	گرایش به استفاده از کارکردهای تلفن همراه
۳۸۷	۱.۹۵۳	۸.۱۹	معدل درسی

مقدار پیرسون = ۰.۰۰۰ (۱-tailed) Sig. (***) Pearson Correlation = ۰.۲۲۱

**Correlation is significant at the ۰.۰۱ level (1-tailed)

فرضیه ۴: بین گرایش به استفاده از کارکردهای تلفن همراه در میان پاسخگویان و میزان پایبندی آنها به مذهب رابطه معناداری وجود دارد. یعنی با افزایش میزان پایبندی پاسخگویان به مذهب گرایش به کارکردهای مطلوب استفاده از تلفن همراه افزایش

می‌باید. با توجه به میزان ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده ($r=0.42$)، فرضیه چهارم تأیید می‌شود، جهت رابطه نیز مثبت و مستقیم است. مذهبی بودن در نوع گرایش به کارکردهای تلفن همراه مؤثر است. میزان پایبندی نوجوانان، آنها را به سمت کارکردهای مثبت و مطلوب می‌کشاند و از گرایش به کارکردهای نامطلوب بر حذر می‌دارد. دورکیم در تئوری آنومی خود بر نقش دین در تقویت بهم پیوستگی اجتماعی تأکید می‌کند. (گیدنز، ۱۹۷۹: ۵۰۷) هیرشی نیز با الهام از نظریه آنومی دورکیم اعتقاد به ارزش‌های اخلاقی، هنجارهای فرهنگی و امثال آن را مانعی برای کجروی می‌داند (صدیق، ۱۳۶۹: ۹۸).

جدول ۸- رابطه بین میزان پایبندی به مذهب و گرایش به کارکردهای استفاده از تلفن همراه

Descriptive Statistics			
جمع	انحراف استاندارد	میانگین	
۳۸۷	۶.۹۰۱	۵۶.۶۸	گرایش به استفاده از کارکردهای تلفن همراه
۳۸۷	۹.۷۸۶	۵۰.۰۰	میزان پایبندی به مذهب

مقدار پیرسون $\text{Sig. (1-tailed)}=0.000$ $\text{Pearson Correlation}=.420$ (**)

**Correlation is significant at the 0.01 level (1-tailed)

فرضیه ۵: بین گرایش به استفاده از کارکردهای تلفن همراه در میان پاسخگویان و پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده رابطه معناداری وجود ندارد. یعنی افزایش یا کاهش پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده در میان پاسخگویان تأثیر و نقشی در گرایش آنها به کارکردهای استفاده از تلفن همراه ندارد. با توجه به میزان ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده ($r = -0.01$) فرضیه پنجم رد می‌شود. این مهم شاید به آن دلیل باشد که همه نوجوانان به فراخور سن و شرایط حاکم بر هم نسلی‌هایشان و بویژه با جهانی شدن فناوری‌ها و فرهنگ‌ها به طور یکسان از تلفن همراه استفاده می‌کنند و این استفاده بیش از آن که تحت تأثیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی آنها باشد تحت تأثیر گروه

دوستان، اعتقادات مذهبی، سواد، آگاهی، فضای عاطفی درون خانواده و جنسیت آنهاست. فراهم شدن امکان آموزش، مصرف و حضور رسانه‌ها و ماهواره‌ها در تمام نقاط و جهانی شدن و در اختیار داشتن زمان فراغت برای تمام اقشار جامعه از جمله جوانان طبقه پایین سبب شده است که ما در میان جوانان طبقه پایین نیز شاهد همان رفتاری باشیم که پیش از این آنها را ویژه جوانان طبقه متوسط و بالا می‌دانستیم.

جدول ۹- رابطه بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و گرایش به کارکردهای استفاده از تلفن همراه

جمع	انحراف استاندارد	میانگین	Descriptive Statistics
۳۸۷	۶.۹۰۱	۵۶.۶۸	گرایش به استفاده از کارکردهای تلفن همراه
۳۸۷	۴.۹۹۲	۱۹.۳۴	پایگاه اقتصادی - اجتماعی

مقدار پیرسون = ۰.۴۲۰ (۱-tailed) Sig. = -۰.۰۰۱ Pearson Correlation

*(Correlation is significant at the ۰.۰۰۱ level (1-tailed).)

فرضیه ۶: بین جنس نوجوان و گرایش به کارکردهای استفاده از تلفن همراه (اعم از مطلوب یا نامطلوب) رابطه معنادار وجود دارد. با اطمینان ۹۹ درصد و خطای کمتر از ۱ درصد و میزان کای اسکوئر بدست آمده که برابر است با ۱۶/۶۳، می‌توان گفت بین جنس و گرایش به کارکردهای استفاده از تلفن همراه تفاوت معناداری وجود دارد. پس می‌توان نتیجه گرفت که دختران به طور معناداری بیش از پسران به کارکردهای مطلوب استفاده از تلفن همراه گرایش دارند. شدت این تفاوت با آزمون کرامر نشان داده می‌شود. مقدار کرامزوی (۰/۲۰۷) نشان می‌دهد که شدت این تفاوت برابر است با ۲۰ درصد که این مقدار، پیوستگی کمی را نشان می‌دهد.

جدول ۱۰- آزمون خی دو بین جنس و گرایش به کارکردهای استفاده از تلفن همراه

جمع	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	استفاده مطلوب تلفن همراه
						جنس
۲۰۵	۷	۴۶	۸۵	۵۳	۱۴	دختر
۱۰۰	۳.۴	۲۲.۴	۴۱.۵	۲۵.۹	۶.۸	درصد سطری
۵۳	۴۱.۲	۳۹.۷	۵۵.۹	۶۷.۱	۶۰.۹	درصد ستونی
۱۸۲	۱۰	۷۰	۶۷	۲۶	۹	پسر
۱۰۰	۵.۵	۳۸.۵	۳۶.۸	۱۴.۳	۴.۹	درصد سطری
۴۷	۵۸.۸	۶۰.۳	۴۴.۱	۳۲.۹	۳۹.۱	درصد ستونی
۳۸۷	۱۷	۱۱۶	۱۵۲	۷۹	۲۳	جمع
۱۰۰	۴.۴	۳۰	۳۹.۳	۲۰.۴	۵.۹	درصد سطری
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد ستونی

آزمون خی دو (کای اسکوتر)

کرامرز وی=۰/۲۰۷ سطح معناداری=۰/۰۰۲ درجه آزادی=۴ خی دو=۱۶/۶۳۳

فرضیه ۱-۶: بین جنس و اولویت محتوای نگهداری شده در گوشی تلفن همراه تفاوت معنادار وجود دارد. بدین معنا که پسران و دختران به محتوای متفاوتی علاقه نشان می دهند.

با اطمینان ۹۹ درصد و خطای کمتر از ۱ درصد و با توجه به میزان کای اسکوتر بدست آمده که برابر است با ۱۵/۰۲۵، می توان گفت که بین جنس و اولویت اول محتوای نگهداری شده در تلفن همراه تفاوت معناداری وجود دارد. یافته های جدول ۶ نشان می دهد که در وضعیت اولویت اول، جوک و سرگرمی است. بنابراین با توجه به سطح معناداری مورد قبول می توان نتیجه گرفت که دختران به طور معناداری (۵۱/۲)

درصد) به جوک و سرگرمی به عنوان اولویت اول محتوای گوشی علاقه بیشتری دارند. شدت این تفاوت را نیز با آزمون کرامر نشان می‌دهیم که در اینجا مقدار آن برابر است با ۰/۱۹۷، یعنی شدت این تفاوت برابر است با ۱۹ درصد که این مقدار همبستگی ناچیزی را نشان می‌دهد.

براساس درصد ستونی ۶۶ درصد محتوای سیاسی، بیشتر در تلفن همراه پسران وجود دارد و کمترین میزان نیز مربوط به محتوای علمی (۳/۳ درصد) در تلفن همراه پسران است.

جدول ۱۱- چگونگی تفاوت بین جنس و اولویت اول محتوای درون گوشی تلفن همراه

جمع کل	اولین اولویت برای محتوای گوشی تلفن همراه					مقدار	جنس
	محتوای سیاسی	محتوای مذهبی	محتوای سکسی	محتوای جوک و سرگرمی	محتوای علمی آموزشی		
۲۰۵	۱۶	۲۹	۴۰	۱۰۵	۱۵	مقدار	دختر
۱۰۰	۷.۸	۱۴.۱	۱۹.۵	۵۱.۲	۷.۳	درصد سطری	
*	۳.۴	۴۳.۳	۵۳.۳	۵۹.۳	۷۱.۴	درصد ستونی	
۱۸۲	۳۱	۳۸	۳۵	۷۲	۶	مقدار	پسر
۱۰۰.۰	۱۷.۰	۲۰.۹	۱۹.۲	۳۹.۶	۳.۳	درصد سطری	
*	۶.۶	۵۶.۷	۱۹.۲	۳۹.۶	۳.۳	درصد ستونی	
۳۸۷	۴۷	۶۷	۷۵	۱۷۷	۲۱	مقدار	جمع کل
۱۰۰	۱۲.۱	۱۷.۳	۱۹.۴	۴۵.۷	۵.۴	درصد سطری	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد ستونی	

کرامرز وی = ۰/۱۹۷ سطح معناداری = ۰/۰۰۵ درجه آزادی = ۴ خی دو = ۱۵/۰۲۵

فرضیه ۲-۶: بین جنس و اولویت استفاده از تجهیزات جانبی تلفن همراه تفاوت معنادار وجود دارد

با توجه به یافته‌های جدول ۶ می‌توان گفت که با اطمینان ۹۹ درصد و خطای ۱ درصد و نیز میزان کای اسکوتر بدست آمده که برابر است با ۴۲/۰۱۹، بین جنس و اولویت اول ابزار استفاده از تلفن همراه تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین با توجه به سطح معناداری مورد قبول می‌توان نتیجه گرفت که دختران به طور معناداری به پیامک به عنوان اولویت اول (۷۶ درصد) گرایش بیشتری دارند. شدت این تفاوت نیز با آزمون کرامر برابر است با ۰/۳۳، یعنی شدت این تفاوت برابر است با ۳۰ درصد که این مقدار همبستگی نسبتاً کمی را نشان می‌دهد.

مطابق درصد ستونی اینفرارد و رادیو با ۱۰۰ درصد کاربری در میان پسران پاسخگو استفاده می‌شود. و کمترین میزان مربوط به اینفرارد (۰ درصد) با هیچ گونه کاربری در میان دختران پاسخگو است.

جدول ۱۲- چگونگی تفاوت بین جنس و اولویت اول استفاده از تجهیزات تلفن همراه

جمع کل	اولویت اول برای استفاده از تجهیزات تلفن همراه								مقدار		
	اینفرارد	بلوتوث	پیامک	دوربین عکاسی و فیلمبرداری	ضبط صوت	رادیو	دفترچه یادداشت	بی پاسخ			
۲۰۵	۰	۲۴	۱۵۶	۱۲	۷	۰	۵	۱	مقدار	زن	جنس
۱۰۰	۰	۱۱.۷	۷۶.۱	۵.۹	۳.۴	۰	۲.۴	۵	درصد سطری		
*	۰	۳۰	۶۳.۹	۴۶.۲	۵۰	۰	۴۱.۷	۱۰۰	درصد ستونی	مرد	جنس
۱۸۲	۷	۵۶	۸۸	۱۴	۷	۳	۷	۰	مقدار		
۱۰۰	۳.۸	۳۰.۸	۴۸.۴	۷.۷	۳.۸	۱.۶	۳.۸	۰	درصد سطری		
*	۱۰۰	۷۰	۳۶.۱	۵۳.۸	۵۰	۱۰۰	۵۸.۳	۰	درصد ستونی		
۳۸۷	۷	۸۰	۲۴۴	۲۶	۱۴	۳	۱۲	۱	مقدار	جمع کل	
۱۰۰	۱.۸	۲۰.۷	۶۳	۶.۷	۳.۶	۸	۳.۱	۳	درصد سطری		
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد ستونی		

آزمون کای اسکوتر

کرامرزوی=۰/۳۳ درجه آزادی=۷ سطح معناداری=۰۰۰/۰ خی دو=۴۲/۰۱۹

خلاصه و نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج تحقیق، بین میزان پایبندی به مذهب، جنس، فضای عاطفی درون خانواده معدل درسی و گرایش به کارکردهای مطلوب یا نامطلوب تلفن همراه رابطه معنادار وجود دارد و تنها پایگاه اجتماعی - اقتصادی خانواده از این قاعده مستثناست. در این پژوهش بیشتر نوجوانان سیم کارت‌های اعتباری دارند. از میان تجهیزات تلفن همراه به پیامک و از محتوا به محتوای جوک و سرگرمی تمایل نشان می‌دادند.

به نظر می‌رسد دلیل برگزیدن پیامک به عنوان اولین اولویت استفاده از تجهیزات تلفن همراه، ویژگی‌های این نرم افزار از جمله: اطلاع‌رسانی آزاد، ایجاد احساس آزادی بیشتر در بیان افکار و عقاید، تقویت حس اجتماعی و بی‌پروایی در بیان تمایلات درونی و افزایش تحقق‌پذیری وعده‌ها باشد. انتخاب بلوتوث به عنوان اولویت دوم ابزاری تلفن همراه احتمالاً به دلیل لذت مثبتی است که این امکان تکنولوژیک در اختیار نوجوانان می‌گذارد که در نتیجه آن سرگرمی وصف ناشدنی ای ایجاد می‌شود. همچنین افزایش اطلاعات و دنیای یافته‌ها و سودمندی اجتماعی آن را هم نباید فراموش کرد.

به نظر می‌رسد که انتخاب محتوای جوک و سرگرمی در اولویت اول و محتوای سکسی در اولویت دوم، به دلیل نیاز به کسب لذت در میان آنها باشد. از آنجایی که ما موجودات لذت جویی هستیم و تلاش می‌کنیم تا نیازهای خود را تأمین کنیم، بخش زیادی از زندگی نوجوانان نیز صرف شادی‌هایشان می‌شود. از دید دختران جوک و سرگرمی و از دید هر دو جنس - دختران و پسران - محتوای سکسی باعث شادی و نشاط آور به نظر می‌رسد، زیرا بخش اعظم نیازهای ما مربوط به غریزه جنسی و نیاز به تفریح و سرگرمی است. نیاز به تفریح که همان نیاز به ندانستن است، از طریق محتوای سرگرمی (بازی، فیلم‌های طنز آمیز، پیامک‌ها) تأمین می‌شود. در این حالت تلفن همراه

به صنعتی سرگرم کننده و وقت گذران تبدیل می‌شود و نوجوانان پس از کارهای طاقت‌فرسا و اوقات کسل کننده به تفریح و سرگرمی یا وقت گذرانی می‌پردازند تا دچار فرسایش، فرسودگی و روزمرگی نشوند. احتمالاً از آنجایی که دختران محدودترند برای جلوگیری از فرسایش خود به طنز و سرگرمی‌گرایی بیشتری پیدا می‌کنند.

در خصوص اولویت دوم قرار گرفتن محتوای سکسی نیز شاید بتوان گفت به دلیل فضای فرهنگی و اعتقادی جامعه ما و قواعد، اصول شرعی، قانونی، عرفی، ارتباط دو جنس و مسائل مربوط به ارضای جنسی محدود و کنترل می‌شود. بنابراین برخی افراد که تمایل دارند فراتر از هنجارها و قواعد پذیرفته شده جامعه این نیاز خود را تأمین کنند، به دور از چشم عوامل کنترل‌گر خانوادگی، خیابانی، مدرسه‌ای و غیره، از تلفن همراه و امکانات آن که کنترل کمتری بر آن حاکم است استفاده می‌کنند. در واقع به نظر می‌رسد که با استفاده از این سرویس، ارتباط قانونمند، رسمی و کنترل شده، به ارتباط غیر رسمی و عامیانه تبدیل شده و شرایط غیر رسمی، زبان غیر رسمی و محتوای غیر رسمی منتقل می‌شود.

اهمیت دادن به فضای عاطفی خانواده، یک عامل بازدارنده در گرایش به کژکارکردهای تلفن همراه است. در واقع نیاز انسان به محبت و وابستگی‌های عاطفی در تقویت گرایش نوجوانان به کارکردهای مفید تلفن همراه مؤثر است. اطمینان و اعتماد متقابل فرزندان به والدین، نقش پر رنگ والدین در حضور عاطفی در خانواده و احساس پیوستگی درون خانواده، قرار گیری خانواده به عنوان مأمنی برای کسب آرامش و برآورنده نیاز اعضا، وجود روابط مبتنی بر تعامل سازنده و مذاکره و گفت و گو بین اعضای خانواده و پرهیز از کشمکش و جدال در خانواده، از مواردی است که این پیوستگی را تشدید می‌کند. خانواده‌هایی که فضای سردی دارد، در گرایش فرزندان به کژکارکردهای تلفن همراه تأثیر می‌گذارند.

وظایف و مسئولیت‌های گوناگونی بر عهده نوجوان نهاده شده است که یکی از آنها انتخاب دوست و نوع رفتار آنهاست. بلوغ فکری نوجوان، ضامن اجرای مقررات اجتماعی، و سبب کاستن بسیاری از انحرافات آنهاست. بی‌شک یکی از مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری شخصیت انسان، دوست و هم‌نشین است؛ زیرا آدمی با توجه به روحيات و فطرت خویش، تحت تأثیر می‌باشد و بخش مهمی از ویژگی‌های اخلاقی خود را از دوستانش می‌گیرد. نوجوانان به دوستان خود کاملاً اطمینان دارند و آنها را محرم رازهای خویش می‌پندارند. آنها مسایل و مشکلاتی که به دلایلی همچون: ایجاد فاصله سنی، عدم توجه والدین و یا ترس از آنها، نمی‌توانند با آنان در میان بگذارند را با دوستان خود به راحتی در میان می‌گذارند و از آنها راهنمایی می‌خواهند. طبق داده‌های موجود به نظر می‌رسد، نزدیک به نیمی از نوجوانان پاسخگو دوستان مناسبی داشته‌اند یا کمتر از آنها الگوپذیری داشته‌اند.

پایبندی نوجوانان به مذهب، عاملی بازدارنده در گرایش به کارکردهای منفی تلفن همراه است و میزان پایبندی به مذهب پاسخگویان، شامل ۳ بُعد اعتقادی، تجربی، پیامدی می‌شود. بیش از نیمی از نوجوانان در بُعد اعتقادی خود را مذهبی می‌دانند و تجربه مذهبی نیز داشته‌اند و با احساس و عاطفه خود خدا را لمس کرده‌اند، ولی در بُعد پیامدی و عمل اجتماعی که شرح آن در ادامه می‌آید رفتاری متناقض با تجربه و ذهنیت خود نشان می‌دهند. این مهم احتمال دارد به دلیل تعارضات دوران نوجوانی یا شکل الگوهای اجتماعی شدن آنها باشد. به نظر می‌رسد پاسخ مثبت (موافق و کاملاً موافق) نوجوانان به گویه‌های بُعد تجربی - عاطفی مذهب نشانگر یکی از نیازهای نوجوانان که همانا نیاز به مذهب است، باشد. انسان از نظر فطری، به خداجویی گرایش دارد، این گرایش در نوجوانان شدیدتر و نمایان‌تر است؛ زیرا در این مرحله از زندگی، پرسش‌هایی معرفتی در مورد نظام هستی برای او پیش می‌آید و چون پاسخ این پرسش‌ها در مباحث دینی یافت می‌شود، گرایش نوجوان به مذهب به صورت نظام‌مند

روی می‌دهد. نیاز به مذهب و احساس مذهبی، یک نیاز روانی، عامل آرامش دل و سکون است. اوج مذهب در نوجوانی شکل می‌گیرد و به نوجوان آرامش می‌دهد چرا که نوجوان احتیاج به یک تکیه گاه دارد.

همان طور که در فرضیه‌ها اشاره شد، معدل درسی بالا (به عنوان شاخص وضعیت درسی)، در گرایش نوجوانان به کارکردهای مثبت تلفن همراه مؤثر است و همان طور که پیش‌تر اشاره شد، بیشتر وندال‌ها از نظر تحصیلی ناموفق‌اند. اغلب آنها با سرخوردگی‌ها، شکست‌ها و ناکامی‌های گوناگونی در زمینه‌های تحصیلی، حرفه‌ای، مالی، اجتماعی و خانوادگی مواجه بوده‌اند. بنابراین تقویت درسی فرزندان می‌تواند یک عامل بازدارنده در گرایش به کارکردهای نامناسب تلفن همراه باشد.

نکته جالب که از نتایج این تحقیق بدست آمد، آن بود که پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده تأثیری در نوع استفاده و گرایش نوجوانان به تلفن همراه ندارد، این مهم شاید به آن دلیل باشد که همه نوجوانان به فراخور سن و شرایط حاکم بر هم نسلی‌هایشان و بویژه با جهانی شدن فناوری‌ها و فرهنگ‌ها به نحوی مشابه از تلفن همراه استفاده می‌کنند و این شیوه یکسان استفاده از تلفن همراه بیش از آن که تحت تأثیر پایگاه اقتصادی- اجتماعی آنها باشد، تحت تأثیر گروه دوستان، اعتقادات مذهبی، سواد، آگاهی، فضای عاطفی درون خانواده و جنسیت آنهاست. امروزه دامنه رفتار بارز و ویژه جوانان به صورت آشکار گسترش یافته است. فراهم شدن امکان آموزش، مصرف و حضور رسانه‌ها و ماهواره‌ها در تمام نقاط و جهانی شدن، در اختیار داشتن زمان فراغت برای تمام اقشار جامعه از جمله جوانان طبقه پایین سبب شده است که ما در میان جوانان طبقه پایین نیز شاهد همان رفتاری باشیم که پیش‌تر آنها را ویژه جوانان طبقه متوسط و بالا می‌دانستیم. به نظر می‌رسد که دوره پیوند بین جایگاه طبقاتی جوانان و شیوه رفتاری آنها سپری شده است و اکنون ما شاهد نوعی همسانی در رفتار جوانان هستیم. جوانان طبقات گوناگون به سمت مصرف کالاهای مشابه، شیوه زندگی مشابه،

بهره‌گیری یکسان از رسانه‌ها و زمان فراغت مشابه‌گرایش دارند، البته اختلافات و تمایزات قدیم و جلوه‌های نو آنها را نباید از نظر دور داشت. تمام مراحل زندگی دستخوش دگرگونی شده‌اند، به طوری که ما شاهد پیدایش ساختارهای نو و گسترش فردگرایی در بین جوانان هستیم.

در کنار همه این مسائل توجه به نکات مثبت استفاده از تلفن همراه نیز دارای اهمیت است. تلفن همراه بهترین وسیله‌ای است که والدین می‌توانند با آن از وضعیت فرزندان خود در هر لحظه باخبر شوند، اما بهتر است مسائلی مانند: خاموش کردن تلفن در جلسات و کلاس‌ها، با صدای بلند در حضور جمع صحبت نکردن و از دیگران بدون اطلاع و رضایت شان عکس نگرفتن را به خوبی به فرزندان‌شان بیاموزند. در واقع نوجوانان پیش از آن که صاحب یک تلفن همراه شخصی شوند، باید راه و روش صحیح استفاده از آن را بیاموزند. نوجوانان باید بدانند که تلفن همراه وسیله‌ای برای برقراری تماس در مواقع ضروری است و نباید از آن فقط برای تفریح استفاده کرد، زیرا مکالمه طولانی نه تنها هزینه مالی سنگینی دارد بلکه به علت تشعشع امواج الکترومغناطیسی برای سلامتی نیز زیان‌آور است.

والدین باید در نظر داشته باشند که اگر با در نظر گرفتن تمام جوانب، تصمیم گرفتند برای فرزندشان تلفن همراه خریداری کنند، لزومی ندارد که از همان ابتدا یک گوشی آخرین مدل و با تمام امکانات و یک سیم کارت دائمی بخرند، بهتر است که ابتدا با یک گوشی ساده‌تر شروع کنند تا فرزندشان کم‌کم متوجه شود که تلفن همراه پیش از آنکه وسیله‌ای برای گرفتن بلوتوث و دیدن عکس و فیلم باشد، وسیله‌ای برای برقراری تماس است. اگر پدر و مادری فکر می‌کنند که فرزندشان به اندازه کافی برای داشتن تلفن همراه شخصی بزرگ نشده است، بهتر است که گاهی اوقات گوشی خود را در اختیار او بگذارند. در این صورت می‌توانند کنترل بیشتری بر پیامک‌ها، تماس‌ها، عکس‌ها و فیلم‌هایی که دریافت می‌کند، داشته باشند.

پیشنهادهایی برای تحقیق در آینده

* پژوهش در خصوص نقش این ابزار در سیاست و رخدادهای سیاسی (مانند انتخابات ۸۸) و ایجاد فضای کنترل و نظارت و یا امکان فراهم سازی فضای باز برای نقد سیاسی در قالب لطفه و مانند آن.

* پژوهش در خصوص نقش این ابزار در شایعه پراکنی و ایجاد التهاب و یا حفظ وحدت و انسجام جامعه.

* پژوهش در خصوص نقش این ابزار در گسترش کسب و کار و تجارت مجازی.

منابع:

- آرون، ریمون. (۱۳۶۶)، مراحل اساسی اندیشه در جامعه شناسی، ج ۲، مترجم: باقر پرهام، انتشارات آموزش انقلاب اسلامی.
- اسلیتر، دن، فون ئونکیس. (۱۳۸۶)، جامعه بازار (بازار و نظریه اجتماعی مدرن)، مترجم: حسین قاضیان. تهران: نشر نی.
- اکرامی، محمود. (۱۳۸۶)، مردم شناسی ارتباطات خودمانی: پژوهشی در پدیده SMS. مشهد: ایوار.
- پل ویلم، ژان. (۱۳۷۷)، جامعه شناسی ادیان، مترجم: عبدالرحیم گواهی، نقد و بررسی محمد تقی جعفری، تهران: موسسه فرهنگی انتشاراتی تبیان.
- تانکارد. جیمز، سورین. ورنر. (۱۳۸۶)، نظریه های ارتباطات، مترجم: علیرضا دهقان، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، چاپ سوم.

- خیرخواه، طاهره. (۱۳۸۷)، "تلفن همراه و تاثیر آن بر ارتباطات میان فردی جوان دانشجو"، **پایان نامه کارشناسی ارشد** از دانشگاه تهران، استاد راهنما: مسعود کوثری، استاد مشاور: دکتر محمدرضا جوادی یگانه.
- دی انجلیس، باربارا. (۱۳۸۳)، **رازهایی درباره مردان**، مترجم: هادی ابراهیمی، تهران: نسل نواندیش.
- راجرز اورت ام و اف.فلوید شومیکر. (۱۳۶۹)، **رسانش نوآوری‌ها**، رهیافتی میان فرهنگی، ترجمه: عزت الله کرمی و ابوطالب فنایی، شیراز: مرکز نشر دانشگاه شیراز.
- رفیع پور، فرامرز. (۱۳۷۷)، **آناتومی جامعه، یا، سنت الله؛ مقدمه‌ای بر جامعه شناسی کاربردی**، تهران: کاوه.
- روسک، جوزف و رولندوارن. (۱۳۵۰)، **مقدمه‌ای بر جامعه شناسی**، مترجم: بهروز نبوی و احمد کریمی، تهران: میهن.
- سراج زاده، سید حسین. (۱۳۸۳)، **چالش‌های دین و مدرنیته (مباحثی جامعه شناختی در دینداری و سکولار شدن)**، تهران: طرح نو.
- سعیدی، علی اصغر. (۱۳۸۴)، "اثرات ارتباط پایدار بر رفتار مصرف کننده: مطالعه موردی استفاده کنندگان تلفن همراه در ایران"، **نشریه جهانی رسانه**، ش اول.
- شکرخواه، یونس. (۱۳۸۵)، "سواد رسانه‌ای: یک مقاله عقیده‌ای". **فصلنامه مطالعاتی و تحقیقاتی وسائل ارتباط جمعی**، رسانه. سال ۱۷. ش ۶۸.
- صدیق اورعی، غلامرضا. (۱۳۷۴)، **جامعه شناسی مسائل اجتماعی جوانان**، مشهد: جهاد دانشگاهی.
- عاملی، سعید رضا. (۱۳۸۵)، "فردگرایی جدید و تلفن همراه؛ تکنولوژی فردگرایی و هویت گلوبال" **مدیا جورنال**، ش ۲.

- فرهنگی، علی اکبر. (۱۳۷۳)، مبانی ارتباطات انسانی. ج اول، موسسه تهران تایمز.
- فکوهی، ناصر. (۱۳۸۲)، تاریخ اندیشه و نظریه‌های انسان‌شناسی، تهران: نشر نی.
- کوثری، مسعود. (۱۳۸۴)، "آنومی اجتماعی در اجتماعات مجازی"، فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ش ۲ و ۳.
- کیانی موگویی. مریم. (۱۳۸۳-۱۳۸۴)، "کاربردهای تلفن همراه در میان شهروندان تهرانی"، پایان نامه کارشناسی ارشد از دانشگاه علامه طباطبائی.
- محسنی تبریزی، علیرضا. (۱۳۸۳)، وندالیسم مبانی روان‌شناسی اجتماعی؛ جامعه‌شناسی و روان‌شناسی رفتار وندالیستی در مباحث آسیب‌شناسی و کزرفتاری. تهران: انتشارات آن.
- محسنی، منوچهر. (۱۳۸۲)، مقدمات جامعه‌شناسی، ویراست سوم تهران: دوران.
- منطقی، مرتضی. (۱۳۸۶)، راهنمای والدین در استفاده فرزندان از فناوری‌های ارتباطی جدید، تهران: عابد.
- هنسون، جریس و اومانا رولا. (۱۳۷۳ و ۱۳۸۱)، تکنولوژی‌های جدید ارتباطی در کشورهای در حال توسعه، مترجم: داوود حیدری، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، چاپ اول.
- ذکایی، محمد سعید. (۱۳۸۶)، فرهنگ مطالعات جوانان، تهران: موسسه انتشارات آگاه، چاپ اول.
- راجرز، اورت ام و اف. فلویید شومیکر. (۱۳۶۹)، رسانش نوآوری‌ها؛ رهیافتی میان فرهنگی، مترجم: عزت‌الله کرمی و ابوطالب فنایی، شیراز: مرکز نشر دانشگاه شیراز.

- غفاری، غلامرضا و عادل ابراهیمی. (۱۳۸۴). **جامعه شناسی تغییرات اجتماعی**، تهران: آگرا لویه.

- مرادی، علی رضا. (۱۳۶۵). **خصوصیات شخصیتی نوجوان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.**

- Anne moir & david jessel. (۱۹۹۱), **sex and cereblum:thinking about the real difference between men and women**, washington post,may ۵.

- Geser , Hans. (۲۰۰۶). **Are girls (even) more addicted?Some gender patterns of cell phone usage**, (with the collaboration of Késia U. e S. Trench).

- Geser , Hans. (۲۰۰۶). **Are girls (even) more addicted?Some gender patterns of cell phone usage**, (with the collaboration of Késia U. e S. Trench).

-Geser , Hans. (۲۰۰۷). **Patterns of multi-channel communication among older teens**, Institute of Sociology, University of Zurich, Switzerland, Andreasstrasse , ۱۵, ۸۰۵۰ Zürich .

- Giddens,A. (۱۹۷۹), **Central Problems in Social Theory: Action, Structure and Contradiction in Social** , Berkeley: University of California Press.

- Ling, R and Yttri, B. (۱۹۹۹) “**Nobody Sits at Home and Waits for the Telephone to Ring:**” Micro and Hyper-Coordination through the Use of the Mobile Telephone. Telenor Linguistic Theories/Typology.

- Palen, L, Salzman, M. and Youngs, E. (۲۰۰۱). **Discovery and Integration of Mobile. Communications in Everyday Life**, Personal and Ubiquitous Computing.

- Wilska T. A. (۲۰۰۳). Mobile Phone Use as Part of Young People’s Consumption Styles, **Journal of Consumer Policy**.